

Baka Judit

Példaképem – Balázs Ferenc

Csak egynek van ereje, létjogosultsága, a tettek.

Balázs Ferenc

1. Előzmények

- Előttem már nagyon sokan és sokat beszéltek-írtak arról, hogy a nevelésben milyen nagy fontossággal bír a személyes példaadás és a példakép-állítás. Bár az utóbbi értéke, értelme, színezete napjainkban mintha megfakult volna. Vagy talán kikopott a mindennapi használatból. Ide tartozó néhány érdekes gondolat, amelyet a *Könyv és Nevelés* ez évi 2. számában olvastam. Pajs István filozófia-történész szerint a példaadás a görög irodalomban kettős modellként szerepel. Az egyik szerint a mi jogunk példaképet választani, és azt kell követnünk. A másik modell szerint eszmei példaképet kell kialakítanunk magunknak, és ahhoz kell cselekedeteinket igazítanunk. Ez utóbbi pozitívabbnak számít, mert ha a választott példakép élő személy, megvan a valószínűsége annak, hogy az elfordulhat negatív irányba, és akkor a kép összetörik, vagy óriási csalódást okozhat a követni szándékozóknak.
- Fiatal koromban (is) elolvastam minden olyan írást, amely a kezembe került, vagy valaki szívvel-lélekkel ajánlotta. Így került a kezembe Balázs Ferenc *A rög alatt* című regénye. A könyvet nem tudtam letenni a kezemből, amíg az utolsó betűig ki nem olvastam. És azután visszafordultam az első lapra, és ceruzával a kezemben újraolvastam az egészet. „Beteg ez a nemzedék, mert nincsenek eszményei” – állapította meg szomorúan a lelkész-író. De vajon azóta megváltozott ez a helyzet? – teszem fel a kérdést én.

Nem csoda tehát, hogy nemcsak ifjú-, de mindenkori példaképemnek Balázs Ferencet választottam.

2. Ki is volt ő tulajdonképpen?

- A múlt század első felében élt, prózaíró és költő, főállásban Mészkön, az Aranyos völgyében (vagy ahogy ő nevezte *Isten völgyében*) volt

- unitárius lelkész. Ide amerikai-dán feleségével 1930-ban telepedett le, és ehhez a faluhoz a sok ellentét-ellenszenv ellenére haláláig hű maradt.
- 1901 október 24-én született, és fiatalon, mindössze 36 évesen hagyta itt az árnyékvilágot.

3. Hasonlóságok a „tiszteletes úr” (örült, ha így nevezték, és nem „papnak”) és köztem

- Mindketten Kolozsváron születünk, polgári családból.
 - Egyistenhívőnek (unitárius vallásúnak) kereszteltek. A kereszténységről vallott felfogásunk is azonos. „Nem az a keresztény, aki annyira szereti Istent, hogy megfélemez a világról, hanem az, aki Isten iránti szeretetéből erőt merít, hogy a világ szolgálatába állhasson.”
 - Iskolánk elvégzése után falura kerültünk.
 - Munkánkkal a falu felemelkedését akartuk elérni. (Szerénytelenségnek hat, hogy az én tanítói tevékenységemet a Balázs Ferencéhez hasonlítom, de sok közös vonást találtam a munkánkban. Ha valakit megsértek az összehasonlítással, elnézést kérek.) Sajnos ez a tevékenység szélmalomharcnak tűnt, és az is volt.
 - Erdély-szeretetünk azonos. Így ír Mészkörről: „Itt minden van, ami Erdély: hegy, síkság, megcsuszamlott dombok, sziklák, hasadék, folyó, bánya s közelben a gyárakkal javított (vagy rontott) kisváros: Torda.”
 - Nemzetünk és hazánk (Erdély) felvirágoztatását az oktatás megreformálásában láttuk. Balázs Ferenc elveit tanulmányozva akadtam arra a készttésre, hogy osztályomban a csoportos oktatást alkalmazzam és a bevezetését szorgalmazzam. A ma modernnek kikiáltott munkaformának a hasznát példaképem már évtizedekkel ezelőtt felismerte: a csoportban tanulók a tanulásban segíthetik, támogathatják egymást, észrevételeiket, mondanivalójukat bátrabban elmondják; egymástól sokat tanulhatnak, hisz szinte azonos tudásalappal, nézőponttal, szókinccsel rendelkeznek. „Végtelen gyönyörűség, sok gond, felelősség vállalása volt nekem kezdettől fogva az iskola” – vallja a gondolkodó (*A rög alatt* 134).
- Felhívja a figyelmet a Palesztinában szerzett tapasztalatokra: „...az iskolában már nem a pad-leckerrendszer szerint ölik meg a fejlődésben levő, zsenge lelküket (mármint a gyermekekét), hanem arra törekednek, hogy természetük szabad kialakulását elősegítsék.” Helyezzük be a *memoriter* és a *személyiségfejlesztés* újkeletű szavainkat a szövegbe, és ezáltal a mondanivaló

maivá, XXI. századivá válik, holott ez a múlt században fogalmazódott meg (*Bejárom a kerek világot* 499).

- Ugyancsak a magyarság felemelkedését és jólétének biztosítását Balázs a szövetkezetesítésben látta. Minden elképzelhetőt megtett annak érdekében, hogy a dán falvak mintájára Mészkőn is létrehozza és beindítsa a szövetkezeteket. Elvben és gyakorlatban (sajnos!) ezt tettem én is – amit most szívemből-lelkemből szégyellek. A 60-as években részt vettem a falvak „átalakításában”, a termelőszövetkezetek létrehozásában. Mentségemre szolgál, hogy húsz éves voltam. Nem hozható velem kapcsolatba, de feltétlenül meg kell említenem, hogy példaképem a faluban példásan működő népfőiskolát, tejbegyűjtőt szervezett, a faluturizmus bevezetését és fejlesztését próbálta előmozdítani. Több-kevesebb sikerrel.
- Balázs Ferenc is felismerte a közös éneklés közösségformáló erejét, ezért Szent-Iványi Sándorral és Mikó Imrével közösen *Ifjúsági daloskönyvet* állított össze (hét éneknek a szövegét is ő írta), és falujában dalárdát alakított. Ezt tettem valamikor én is.
- Fontosnak tartotta, hogy az ifjúság érdeklődését felkeltse a távoli nemzetek iránt, ezért Mészkőn eszperantót is tanított, tehát ismerhette ezt a nyelvet. Fiatal koromban ezt tettem én is: eszperantót tanultam.

4. Különbségek

- Az érettségi után az angliai Oxfordban, majd az Egyesült Államok-beli Berkeleyben tanult.
- „Bejárta a kerek világot”, az itt szerzett tapasztalatokat könyvében is rögzítette *Bejárom a kerek világot* cím alatt. Ez a könyv nem szokványos útleírás, sokkal inkább a barangoló egyéni meglátásait, véleményét, önmagára való találását tartalmazza.
- Írásai olvasmányosak, nyelvezete ízes-zamatos.
- Az étkezésre vonatkozó törvényeit sem tudtam betartani. Ugyanis ő vegetáriánus volt.
- Nagyon szerette a meséket. *Mesefolyam* címmel ki is adták mesegyűjtelményét, amely nyolcvanhárom mesét tartalmazott.

Balázs Ferenc írásai a *Korunkban* is megjelentek. Nagyon fájlalta, hogy a folyóiratban olyan vád érte, hogy „elvonult falura, szép, könnyű apostoli életet élni, kötelességei alól kibújni.” Balázs életét tanulmányozva megállapítható, hogy élete lehet, hogy apostoli volt, de nem volt szép, és még kevésbé könnyű. A kötelességek elől pedig nem elbújt, hanem sokkal inkább belebújt.

5. Tanulságok (néhány Balázs Ferenc-i, ma is érvényes gondolat)

„A magánosan élő ember nem teljes ember, mert hiányoznak mellőle a társak, akik éppen olyan szerves részei az életnek, mint saját gondolatai.” (*A rög alatt* 10)

„Mik szükségesek Isten országa megvalósításához? 1. Ép test. 2. Ép lélek. 3. Jólét. 4. Szépség. 5. Tudás. 6. Szeretet. 7. Vallásosság.” (*A rög alatt* 15)

„A nevelés egyik legfontosabb célja: képessé tenni a gyermekeket arra, hogy belső egység, összhang s önfegyelem megteremtésével minden erejét céljai megvalósítására szentelhesse.” (*A rög alatt* 150).

„Mint a falat kenyérre van szükség a baráti körre, hogy a gondolatkapcsolatok területe kitágulhasson, hogy sem én, sem az asszonyom, sem pedig a baráti kör egyetlen tagja el ne süllyedjen a gondolkodás meglassúdott folyója iszapjában, hanem életünk végéig maradhassunk sodrásban, mindig újat teremtő áradásban.” (*A rög alatt* 308)

Nem fejezhetem be a Balázs Ferencről szóló portrét anélkül, hogy a hitvallásából ne idéznék néhány fontos gondolatot: „Hiszem, hogy e világ nem a véletlenségek láncolata. Hiszem, hogy minden valamiért van. Hiszem, hogy a világnak az a természete, elrendeltetése, végzete, eltökéltsége, megmásíthatatlan akarata, hogy olyan személyiségeket alakítson ki, akik nagy valósággal egynek tudják, érzik magukat az egész világgal s aszerint cselekszenek. Hiszem, hogy a világcél megvalósítása sok apró szándék, embernyi akarat kiteljesedésén keresztül munkálkodik, hogy minden nemzetségnek, minden egyénnek a végtelen lánc egy szemének kikovácsolása jutott osztályrészéül. Hiszek ebben a feladatban, az én külön kis célomban.” (*Bejárom a kerek világot* 221)